

Koira mukana tukemassa oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehitystä kouluympäristössä

Koira-avusteisuutta hyödyntävien työntekijöiden näkökulmia koira-avusteisesta toiminnasta alakoulussa

Suvi Nikkola

OPINNÄYTETYÖ
Tammikuu 2022

Sosionomi, AMK

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma

NIKKOLA, SUVI:

Koira mukana tukemassa oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehitystä kouluympäristössä
Koira-avusteisuutta hyödyntävien työntekijöiden näkökulmia koira-avusteisesta toiminnasta alakoulussa

Opinnäytetyö 39 sivua, joista liitteitä 1 sivu
Tammikuu 2022

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää koira-avusteisen toiminnan hyötyjä alakouluympäristössä ja saada selville, kuinka koira-avusteisuutta hyödynnetään oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa. Tavoitteena oli luoda luotettavaa näyttöä koira-avusteisesta toiminnasta, jotta koira-avusteisuutta voitaisiin hyödyntää tulevaisuudessa vieläkin enemmän.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jonka aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Teemahaastatteluihin osallistui viisi koira-avusteisuuden parissa työskentelevää opetushenkilöstöön ja oppilashuoltoon kuuluvaa peruskoulun työntekijää, joilla oli kokemusta alakoulussa tehtävästä työstä. Kerätty aineisto analysoitiin teemojen kautta, jotka rakennettiin vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Aineistossa haastateltavien äänet kuuluvat anonymisti, sillä henkilöllisyys ei ole tuloksien kannalta olennaista.

Kerätystä aineistosta ilmenee, että koira pystyy vaikuttamaan jo pelkällä läsnäolollaan oppilaisiin luomalla positiivisuutta. Aineistosta käy ilmi koira-avusteisen toiminnan tavoitteet ja mahdollisuudet opetuksessa ja oppilashuollollisissa tehtävissä ja se, kuinka koiraa hyödynnetään koulun yksilö- ja yhteisötyössä. Koiran koetaan lisäävän yhteisöllisyyttä, luovan helposti lähestyttävän ilmapiirin, madaltavan kynnystä vuorovaikutukselle ja tunteiden ilmaisulle sekä tukevan oppilaiden empatiataitoja.

Tuloksista voidaan päätellä, että koira soveltuu monipuolisesti oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemiseen. Koiran läsnäolo koulussa tuo spontaaneja kohtaamisia, mutta myös suunnitellut hetket tukevat oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Koiran kanssa oleminen ja juttelu on lähtökohtaisesti suurimmalle osalle oppilaista helpompaa kuin toisen ihmisen kanssa sosiaalinen kanssakäyminen.

Asiasanat: koira-avusteisuus, tunne- ja vuorovaikutustaidot, yhteisöllisyys, empatiataidot

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

NIKKOLA, SUVI:

Dog-assisted Work Supporting the Development of Pupils' Emotional and Interaction Skills in School Environment

Dog-assisted Employees' Perspectives on Dog-assisted Work in Primary School

Bachelor's thesis 39 pages, appendices 1 page
January 2022

The purpose was to find out primary school employees' views on the benefits of dog assistance in supporting pupils' emotional and interaction skills. The aim was to highlight these benefits and create awareness of supporting emotional and interaction skills with dog assistance.

The study was qualitative by nature, and the chosen data collection method is interviewing. The interviews were attended by five teaching and student care staff members working with therapy dogs. The data were analyzed thematically.

Based on the interviews, the presence of a therapy dog is viewed as having a positive influence on pupils. Both the goals and possibilities of dog-assisted activities in teaching and student care tasks, and the way in which the dog is utilized in the school's individual and community work are apparent in the data. Furthermore, a therapy dog is perceived to increase communality, create an easily approachable atmosphere, lower the threshold for interaction and expression of emotions, and support pupils' empathy skills.

In conclusion, the findings suggest that therapy dogs are versatile in supporting pupils' emotional and interaction skills. Further study could be conducted on pupils' perspectives on the topic.

Key words: dog assistance, emotional and interaction skills, therapy dog, communality, empathy skills

Sisällys

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT JA TARKOITUS	8
2.1	Aiheen valinta.....	8
2.2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	9
2.3	Tutkimuskysymykset	9
3	TUNNE- JA VUOROVAIKUTUSOSAAMINEN KOULUISSA	10
3.1	Oppilaan sosiaalisen kompetenssin kehitys koulussa	10
3.2	Tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehitys kouluympäristössä	12
3.3	Tunne- ja vuorovaikutustaitojen merkitys oppimisessa	13
4	KOIRA-AVUSTEISUUS	15
4.1	Koiran kohtaaminen	15
4.2	Koira-avusteinen toiminta kouluissa.....	17
5	SOSIAALIPEDAGOGINEN AJATTELU KOIRA-AVUSTEISEN TOIMINNAN TAUSTALLA	19
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	21
6.1	Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen	21
6.2	Aineiston analysointi	22
7	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	24
7.1	Koira-avusteisen toiminnan tavoitteet ja sen mahdollisuudet alakoulussa	24
7.2	Oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehitys kouluympäristössä koira-avusteisuuden myötä.....	28
7.3	Koira-avusteisuuden merkitys kouluympäristössä.....	29
7.3.1	Yksilötasolla	29
7.3.2	Yhteisötasolla	30
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	32
9	POHDINTA	34
9.1	Eettisyys.....	34
9.2	Luotettavuus	35
	LÄHTEET	37
	LIITTEET	39
	Liite 1. Teemahaastattelurunko.....	39

LYHENTEET JA TERMIT

AAA	Animal Assisted Activity
AAI	Animal Assisted Interventions
AAP	Animal Assisted Pedagogy

1 JOHDANTO

Eläimen ja ihmisen yhteinen historia on pitkä ja se kehittyy ja uudistuu koko ajan. Ihmiset ovat hyödyntäneet koirien tuomaa turvaa, läheisyyttä ja läsnäoloa arvaamattaan, kuinka paljon se vaikuttaa heidän mielialaansa. Koiran omistajat varsinkin tietävät tilanteet, joissa joku on kysynyt: ”Saako sitä silittää?”. Tämä viestii ihmisen ja eläimen välisestä kiintymyksestä.

Vaikka kuinka olisi koiraihminen ja eläinrakas, luo koira-avusteinen työskentely ennakkoluuloja, sillä usein koira nähdään juuri vain lemmikkinä ja ennen kaikkea arvaamattomana eläimenä. Koira-avusteinen toiminta on aina tavoitteellista ja suunniteltua. Koira ei tuoda työympäristöön vain huvin vuoksi viihdykkeeksi. (Manner 2020).

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen merkitys on noususuunnassa ja niiden osaamista arvostetaan yhä enemmän. Kouluympäristössä nämä taidot tulevat esille, sillä kouluympäristö on vuorovaikutuksellinen paikka, jossa lapset kohtaavat uusia tilanteita ja ihmisiä. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ja tukemiseen on kehitetty tukikeinoja ja materiaalia, mutta koira-avusteisuus tuo uudenlaisen lähestymistavan. Koiran tiedetään herättävän myönteisiä tunteita (Ikäheimo & Järvi 2020, 90), joita voidaan hyödyntää tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa.

Koira-avusteisessa työskentelyssä eettiset näkökulmat korostuvat. Työskentelyn täytyy olla niin oppilaiden kuin koiran kannalta ammatillista ja turvallista. Tämän vuoksi koiran tulee olla soveltuva alalle sekä koiran ohjaajan tulee olla perehtynyt koira-avusteisuuden tarkoitukseen. Opinnäytetyön yhteistyökumppani Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry järjestää koirille soveltavuuskokeita, ammattilaisille täydennyskoulutusta sekä kouluttaa työparia työskentelyn aloittamiseen.

Koira-avusteisuus kaipaa lisää monipuolista tutkintaa ja sen esille tuomista. Kouluympäristö, opetus ja oppiminen on laajalti muokkautuvaa, joka mahdollistaa uusien toimintatapojen hyödyntämisen. Tässä opinnäytetyössä lähestytään aihetta koira-avusteisuutta hyödyntävien alakoulun työntekijöiden näkökulmasta katsoen. Näiden ammattilaisten tarttumapinta koira-avusteisuuteen luo luotettavan

kuvan koira-avusteisuuden hyödyistä, sillä heillä koulutus, teoretieto sekä käytännön kokemus luo vankan tietopohjan. Koira-avusteisuutta hyödyntävien työntekijöiden näkökulmien lisäksi opinnäytetyössä perehdytään sosiaalipedagogiikan käsitteeseen sekä avataan tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehitystä ja merkitystä lapsen elämässä.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT JA TARKOITUS

2.1 Aiheen valinta

Opinnäytetyön aihe valikoitui omasta kiinnostuksestani aihetta kohtaan ja halusta tuoda koira-avusteisen toiminnan hyötyjä esille. Omat kokemukset kouluympäristössä työskentelystä auttoivat vahvistamaan oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisen tarpeen. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen edistämisen merkitys korostuu kouluympäristössä, jonne tarvitaan uusia lapsia innostavia menetelmiä näiden taitojen tukemiseen.

Opinnäytetyön aihe rajautuu alakouluikäisten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisen tarkasteluun koira-avusteisuuden myötä. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa tulee ottaa lasten ja nuorten kehitysaste huomioon. Peruskoulun ala-asteikäisten eli 7–13-vuotiaiden tunne- ja vuorovaikutustaidot eroavat toisistaan yksilö- ja yhteisötasolla. Ensimmäisestä luokasta kuudenteen luokkaan lapsen elämässä tapahtuu jo monia muutoksia, mukaan lukien esimurrosikä, joka alkaa keskimäärin 9–12-vuotiaana. Esimurrosiän ja elämän eri muutosten myötä lasten tunteet voivat muuttua hetkittäin ja lapsen voi olla niitä vaikea hallita ja tulkita. Aikuinen tukee lapsen tunteiden säätelyä ja vähitellen lapsi oppii itse hallitsemaan tunteitaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019.)

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehitys jatkuu läpi elämän, mutta niiden perusta syntyy lapsuudessa. Lapsuudessa ihmisen mielen kehitykseen vaikuttaa erityisesti sosiaalinen vuorovaikutus. Ihmisellä on lapsuuden aikana taipumus sopeutua ja eheytyä elämän muutoksiin, jonka vuoksi oppiminen on tällöin ideaali ajan kohta. (Hari ym. 2015, 39.) Näiden huomioiden vuoksi tässä opinnäytetyössä keskitytäänkin lapsuuden tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehityksen tarkasteluun rajaten kouluympäristö peruskoulun ala-asteeseen.

2.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää koira-avusteisen toiminnan hyötyjä kouluympäristössä ja saada selville, kuinka koira-avusteisuutta hyödynnetään oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa peruskoulun ala-asteella.

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä koira-avusteisen toiminnan tietoisuutta aiheesta kiinnostuneille tahoille ja luoda näyttöä koira-avusteisesta toiminnasta, jotta koira-avusteisuutta voitaisiin hyödyntää tulevaisuudessa vieläkin enemmän kohdentaen toiminta tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemiseen.

Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n kanssa, joka on koira-avusteista työtä eteenpäin vievä yhdistys. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry pyrkii kehittämään koira-avusteista työtä ja lisäämään tietoisuutta koiran ammatillisesta ja tavoitteellisesta hyödyntämisestä (Koirat- kasvatus- ja kuntoutustyössä ry n.d.). Pyysin yhdistystä opinnäytetyöni yhteistyökumppaniksi, sillä yhdistyksen tavoitteet vastaavat oman opinnäytetyöni tarkoitusta ja tavoitteita.

2.3 Tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tehtävänä on kuvata koira-avusteisuuden hyötyjä oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa. Tutkimuskysymykset, joihin tässä opinnäytetyössä haen vastauksia ovat:

1. Millä tavoin koira-avusteista toimintaa hyödynnetään alakoulussa oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa?
2. Miten alakoulun koira-avusteista toimintaa hyödyntävät työntekijät näkevät koira-avusteisuuden mahdollisuudet?
3. Minkälaisia tuloksia tai muutoksia alakoulussa koira-avusteisuutta hyödyntävät työntekijät ovat huomanneet oppilaiden tunnetaidoissa ja vuorovaikutusosaamisessa?

3 TUNNE- JA VUOROVAIKUTUSOSAAMINEN KOULUISSA

3.1 Oppilaan sosiaalisen kompetenssin kehitys koulussa

Sosiaaliseen kompetenssiin liittyy yleinen sosiaalinen taidokkuus, tunteiden ilmaisu, vuorovaikutustaidot sekä kykeneväisyys ihmissuhteiden luomiselle ja ylläpitämiselle. Näiden taitojen avulla ihminen kykenee tulkitsemaan sosiaalisia tilanteita ja toiminaan niissä tarkoituksenmukaisella tavalla. (Joronen & Koski 2010, 35.) Sosiaaliseen kompetenssiin liittyvä tunnetaidokkuus kuvaa muun muassa sitä, kuinka ihminen toimii eri tunteiden vallassa ja säätelee omia tunteitaan. Taidot tulevat esille ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa, joten se näkyy ihmisen elämän arkisissa asioissa kuten kouluympäristössä (Elias 1997, 2).

Ihmisen sosiaalinen kompetenssi rakentuu muun muassa tunne- ja vuorovaikutustaidoista ja siksi nämä ovat keskeisessä osassa ihmisen sosiaalisia taitoja. Sosiaalisia taitoja ei saa sekoittaa sosiaalisuuden kanssa, sillä ne eivät tarkoita samaa asiaa, sillä sosiaalinen ihminen ei automaattisesti omaa sosiaalisia taitoja. Sosiaalisuus on ihmisen ominaisuus, kun taas sosiaaliset taidot kehittyvät harjoittelemalla. Sosiaaliset taidot tarkoittavat taitoja toimia sosiaalisissa tilanteissa oikeanlaisella tavalla, riippumatta ihmisen seurallisuudesta tai halusta olla toisten ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa. (Keltikangas-Järvinen 2011, 6–8.) Jotta ihminen voisi hyödyntää sosiaalisia taitoja kanssakäymisessä, tulee hänen omata ja osata hyödyntää oppimiaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Niiden perusta rakentuu varhaislapsuudessa, kuten myös koko sosiaalisen kompetenssin (Joronen & Koski 2010, 35–37.) Näiden taitojen kehittyminen on elinikäinen kasvuprosessi, johon lapsi tarvitsee niiden oppimiseen aikuisen tukea. Lasten tunnekasvatuksesta ovat lähtökohtaisesti vastuussa kaikki lapsen kanssa tekemisissä olevat aikuiset, kuten vanhemmat ja kasvatustehtävässä olevat koulun aikuiset (Isokorpi 2004, 127).

Oppilaan sosiaalisen kompetenssin muodostuminen kannalta, kouluympäristö on keskeisessä asemassa. Kouluympäristössä harjoitellaan toisten oppilaiden sekä aikuisten kanssa yhteistyö- ja empatiataitoja, jotka kuuluvat sosiaalisen kompe-

tenssin prososiaaliseen ulottuvuuteen. Yleisesti ajateltuna prososiaalinen käyttäytyminen näyttäytyy positiivisessa valossa muille. Antisosiaalinen käytös on taas impulsiivista tunteiden purkautumista ja häiritsevää käytöstä. (Joronen & Koski 2010, 35–37.) Nämä kaksi sosiaalisen ulottuvuuden osa-aluetta näyttäytyvät kouluissa erityisesti ryhmätilanteissa, joissa oppilaat harjoittelevat toisten huomioimista ja yhteistyön tekemistä. Ryhmätilanteissa oppilaita tuetaan myös toisen asemaan asettumisessa sekä asioiden eri näkökulmien tarkastelussa (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 21).

Kouluympäristö on paikka, jossa oppilas saa kokemuksia vuorovaikutuksellisista tilanteista ja siten kehittää omaa osaamistaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 21). Ihmisten kokeamat tunteet vaikuttavat arjen vuorovaikutustilanteissa (Mun elämä - Ohjausmateriaalia erityisopetukseen n.d.). Lapsilla nämä tilanteet tulevat eteen etenkin koulussa, jossa vuorovaikutukseen liitetään oppiminen, tarkkaavaisuus, vastuu ja vaihtuvat tilanteet. Vuorovaikutuksellisuuden ja itseilmaisun lisäksi koulussa harjoitellaan yhteistyötaitoja (Joronen & Koski 2010, 119). Näitä taitoja harjoitellaan oppiaineiden lomassa oppitunneilla sekä koulun normaalissa arjessa eri tilanteiden kautta. Oppilaan tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu tuetaan kannustavalla ja ohjaavalla palautteella, joissa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset vahvuudet ja tarpeet (Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetussuunnitelma vuosiluokille 1–9 n.d.).

Sosiaaliseen kompetenssiin kuuluvilla tunne- ja vuorovaikutustaidoilla on moniulotteinen vaikutus oppilaan elämässä. Merkityksellistä on kuitenkin se, kuinka oppilaat taitoja hyödyntävät ja soveltavat esimerkiksi koulun ulkopuolella sekä kaverisuhteissaan. Koulussa opitut taidot kulkevat ihmisen mukana läpi elämän ja auttavat tekemään oikeita valintoja ja tekoja (Joronen & Koski 2010, 51). Opettajat sekä muut koulun kasvatustehtävistä vastaavat aikuiset ovat vaativassa asemassa kasvavien haasteiden kanssa. (Joronen & Koski 2010, 119). Tämän vuoksi sosiaalista kompetenssia ei voida yksinomaan pelkästään koulussa rakentaa, vaan taustalla tulee olla myös kodin tuki (Joronen & Koski 2010, 51). Koti ja perhe on lapsen ensimmäinen kosketus tunnetaitojen ja vuorovaikutuksen harjoitteluun ja siksi perheessä opetellut taidot ovat merkittävässä osassa lapsen

kehitystä. Yksi tärkeimmistä tunneopeista, joita kotona tulisi olla, on turvallisuuden tunne. Lapsen turvallisuuden tunne rakentaa lapselle käsityksen moraaliliu-
desta sekä antaa mahdollisuuksia avoimuuteen ja oppimiseen. (Tunteesta tun-
teeseen – ihmismielen tarina kuvin ja sanoin n.d.) Koulu on kuitenkin oivallinen
paikka saada kokemuksia vuorovaikutustilanteista, kaverisuhteiden luomisesta
sekä yhteistyöstä. Koulussa oppilaat saavat tasavertaisen aseman näiden taito-
jen harjoittelussa, riippumatta omista kotioloistaan ja kotona opituista taidoistaan.
(Elias 1997, 12.)

3.2 Tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehitys kouluympäristössä

Tunnetaidoilla tarkoitetaan ihmisen kykyä tulkita, hallita ja ilmaista omia tunteita
sekä taitoa ymmärtää toisten ihmisten tunteita (Elias 1997, 2). Tunteilla
on osuutta myös ihmisen ajattelutoiminnassa. Tunteet ohjaavat ajatusta-
paamme sekä toimintaamme ja vaikuttavat siihen, mitä asioita priorisoimme elä-
mässämme. Tunteet ohjaavat meitä myös toimimaan erilaisissa tilanteissa tie-
tyllä tavalla, kuten esimerkiksi vaaratilanteissa. (Kokkonen 2017, 11–12.) Ne ei-
vät ole opittuja tapoja, vaan syntyvät ihmisen yksilöllisten tekijöiden seurauk-
sena. Tunnekasvatuksessa ei voida siis antaa valmiita keinoja ja ratkaisuja, vaan
ihmisen tulee omalla tahdollaan kohdata omat tunteensa. (Isokorpi 2004,
65.) Kasvatuksessa tulee kuitenkin korostaa, että jokaisella tunteella on oma
paikkansa ihmisen elämässä ja ne ovat sallittuja.

Tunneille ominaista on se, että ne syntyvät sosiaalisissa tilanteissa eli vuorovai-
kutuksessa (Isokorpi 2004, 65). Tämän vuoksi tunnetaidot yhdistyvät vuorovai-
kutusosaamiseen. Vuorovaikutuksessa ihminen hyödyntää tunnetaito-osaamis-
taan ottamalla toisen ihmisen tunteet ja mielipiteet huomioon. Kouluissa näitä tai-
toja harjoitellaan esimerkiksi kaveritaitojen avulla. Ne pitävät sisällään kohteliaan
käyttäytymisen harjoittelun eli oppilas harjoittelee esimerkiksi tervehtimään
 muita, pyytämään apua ja antamaan toiselle positiivista palautetta (Tunne- ja
vuorovaikutustaitojen opetussuunnitelma vuosiluokille 1–9 n.d.). Oppilaat, joilla
tunne- ja vuorovaikutustaidot eivät ole kehittyneet, eivät kykene hyötymään tois-
ten oppilaiden seurasta ja useimmiten myös joutuvat syrjään taitojen puutteen
takia. Tunnetaitojen puuttuminen vaikuttaa myös auttamisen ja jakamisen taitoon

sekä ympäristöön suhtautumiseen ja itsetuntoon. (Tunteesta tunteeseen – ihmismielen tarina kuvin ja sanoin n.d.) Vuorovaikutustaidot mahdollistavat ihmissuhteiden luomisen ja ylläpitämisen. Näiden taitojen avulla ihminen kasvattaa omaa itsetuntemustaan, yhteistyötaitoja sekä muodostaa itsellensä oman arvomaailman. (Elias 1997, 2.)

Kouluissa yhteisöllisyys tukee oppilaiden vuorovaikutusta ja tunnetaitoja. Sen vuoksi koulun yhteisöllisyyttä tulee tukea ja oppilaiden yhteenkuuluvuutta edistää. Meistä jokainen on erilainen yksilö ja erilaisuus saattaa aiheuttaa erilaisia tunteita eri ihmisissä. Yhteenkuuluvuuden tunteen kannalta on olennaista, että oppilaat tuntevat samanlaisuutta, mutta myös erilaisuutta omissa tunteissaan verrattuna muihin. Tämä kasvattaa inhimillisyyttä ja opettaa arvostamaan ihmisen ainutlaatuisuutta. Tunteiden ilmaisu vaatii kuitenkin yhteisön, joka on turvallinen ja johon oppilas tuntee kuuluvansa. (Isokorpi 2004, 69–70.) ”Yhteisöllisyys tulee kasvattaa ihmiseen, eikä se ole kaikkein yksinkertaisin kasvatustehtävä” (Keltikangas-Järvinen 2011, 47). Yhteisöllisyyden edistäminen vaatii kasvattajilta yhteisön sekä yksilöiden tuntemusta (Isokorpi 2004, 70).

3.3 Tunne- ja vuorovaikutustaitojen merkitys oppimisessa

Kouluyhteisö on paikka, jossa oppiminen on keskeisessä osassa arkea. Oppiminen on elinikäinen prosessi, jossa ihminen oppii uusia tietoja, taitoja sekä kasvattaa itsetuntemustaan (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 17).

Kouluyhteisössä oppijoita on monenlaisia, joka tuo omat haasteensa opetuksen toteuttamiselle. Perusopetuksen opetussuunnitelman (2014, 17) mukaan oppilas nähdään aktiivisena toimijana, joka kykenee toimintaan itsenäisesti sekä yhteistyössä muiden kanssa. Jotta oppilas kasvaisi tämän oppimiskäsityksen tavoitteiden mukaisesti, kouluyhteisön täytyy tukea oppilaan tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehitystä. Oppiminen on vuorovaikutuksellinen tilanne, jossa parhaimmillaan toimitaan dialogisessa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Dialogisuudella tarkoitetaan ihmisten välistä tasavertaista vuorovaikutusta, jossa osapuolet kunnioittavat ja oppivat toisiltaan (Mönkkönen 2007, 25). Halkion artikkelissa (2019) koulukuraattori Helander on todennut, että koira-avusteista toimintaa

tulisi hyödyntää erityisesti ala-asteilla, jossa ennaltaehkäisevän työn merkitys korostuu. Merkityksellisen oppimisen kannalta on olennaista, että oppilas kykenee kriittiseen itsereflektioon, toisten näkökulmien ymmärtämiseen, oikeudenmukaisuuteen, ongelmanratkaisuun sekä yhteistyöhön. Kouluyhteisössä harjoitellaan näitä taitoja oppiaineiden, yleisen työskentelyn ja toimisen kautta. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 17.)

Tunne- ja vuorovaikutustaidoilla on todettu olevan vaikutusta ihmisen oppimismotivaation ja opiskelumenestyksen kanssa (Elias 1997, 3). Oppilaan sosiaalisten taitojen arvioinnissa on laadittu MASK-monitahoarviointi, jossa arvioijana on oppilas itse, hänen luokkakaverinsa, opettajat sekä huoltajat. MASK-arviointi on kehitetty Guest for Meaning -tutkimusprojektissa vuosina 2000–2004. Tämän arviointimenetelmän avulla pyritään saamaan näkökulmaa oppilaan sosiaalisesta harjautuneisuudesta. Tätä arviointimenetelmää käyttäen on tutkittu, että oppilaan sosiaalisten taitojen puutteella on vaikutusta oppilaan oppimismotivaatioon sekä itse oppimiseen. Sosiaalisten taitojen heikkous on myös yhteydessä yksinäisyyteen sekä häiritsevään impulsiiviseen käytökseen. MASK-arvioinnin on todettu olevat hyödyllinen sen luoman kokonaiskuvan ansiosta. (Joronen & Koski 2010, 38–39.) Negatiiviset tunteet aiheuttavat epätoivottua käytöstä, sekä vaikeuksia keskittymisessä ja opetetun asian sisäistämisessä. (Pekrun & Schutz 2007, 202.) Oppilaiden tunnesäätelyn ongelmat huonontavat myös vuorovaikutuksellisia suhteita ja tämän vuoksi vaikeuttavat oppimista (Kokkonen 2017, 105). Näin ollen voidaan ajatella, että positiiviset tunteet edesauttavat oppimista, sillä positiivisuus on yhteydessä motivaatioon. Myönteisillä tunteilla on positiivista vaikutusta myös asioiden muistamisessa ja uuden oppimisessa (Kokkonen 2017, 13.) Oppilaiden kannalta on merkittävää, että tunne- ja vuorovaikutustaitoja harjoitellaan varhain, sillä tällöin lapset ja nuorten ymmärtävät taitojen merkityksen ja oppivat taitoja käyttämään tulevaisuudessa.

4 KOIRA-AVUSTEISUUS

4.1 Koiran kohtaaminen

Monet ovat varmasti kuulleet sanottavan, että koira on ihmisen paras ystävä. Tällä sanonnalla halutaan ilmaista sitä, että koira ei arvostele, vaan koiran kanssa voi olla täysin oma itsensä ja sen vuoksi voidaan ajatella koiran luovan läsnäolollaan myönteisen ja turvallisen ilmapiirin. Koiran kohtaaminen madaltaa kynnystä vuorovaikutukselle sekä herättää myönteisiä tunteita. Koiran silittäminen tai koiran vieressä istuminen voi jo itsessään antaa ihmiselle mielihyvää. Mielihyvähormoni oksitosiini auttaa ihmistä sosiaalisissa tilanteissa, vähentää stressiä ja ahdistusta sekä edistää luottamuksen rakentumista (Ikäheimo & Järvi 2020, 92). Ihminen tarvitsee ympärilleen sosiaalisia kontakteja ja eläinten kanssa tapahtuva vuorovaikutus on yksi sosiaalinen tapahtuma. Kirjailija Jerome K. Jeromen (2016, 69) runossa ilmenee hyvin koiran luonteen hyvyys:

Koira on kovin harkitsematon. Se ei ikinä
vaivaudu utelemaan, olitko oikeassa vai
väärässä,
se ei ikinä piittaa, kuljetko ylös vai alas elä-
män tikapuilla,
se ei ikinä kysele, oletko rikas vai
köyhä, viisas vai tyhmä, pyhimys vai paho-
lainen.
Niitipä sitten onnea tai onnettomuutta,
hyvää tai huonoa mainetta, kunniaa tai hä-
peää,
se pysyy rinnallasi, lohduttaa sinua, vahtii
sinua
ja suo sinulle koko elämänsä. (Jerome K.
Jerome. 2016, 69)

Kosketus on yksi vuorovaikutukselle ja ihmissuhteille merkityksellisistä elemen-
teistä. Kosketuksen moninaisuus ilmenee kosketustavassa. Kosketus voi olla esi-
merkiksi romanttista, seksuaalista, väkivaltaista, häiritsevää, lämmintä tai ystä-
vällistä. Ihmisten välinen kosketus kertoo paljon heidän välisestänsä luottamuk-
sesta sekä kiintymyssuhteesta. (Ikäheimo & Järvi 2020, 93). Jokaisella ihmisellä

on oma reviiri, jonka ihminen yksilöllisesti rajaa. Jotkut kokevat halaamisen ahdistavana, kun taas toiset halaavat tuntemattomiakin ihmisiä tavatessaan. Ammattilaisten ja oppilaiden välinen kosketus on taas asia, jota tarkkaillaan hyvin tarkasti. Vielä päiväkodissa on täysin hyväksyttävää, että lapsi istuu hoitajan sylissä, mutta koulussa tätä katsottaisiin pahalla. Jotkut oppilaat osaavatkin jo tätä käyttää hyväkseen, sillä tietävät ettei heihin saa koskea. Koskemattomuuden rajat voidaan kuitenkin rikkoa fyysisen kosketuksen ohella myös sanallisesti ja tunteiden tasolla (Ikäheimo & Järvi 2020, 93). Lapset ja nuoret tarvitsevat kuitenkin lämmintä ja turvallista kosketusta. Koira-avusteisuuden avulla kosketus saataisiin osaksi myös kouluarkea. Kosketus tuo vuorovaikutukseen luottamusta ja syvyyttä. Koira toimii ammattilaisen ja oppilaan kosketuksen ”välikätenä” (Ikäheimo & Järvi 2020, 94) esimerkiksi, kun oppilas silittää koira ja puhuu opettajan kanssa.

Koskettamisen lisäksi koira tuo läsnäolollaan viihtyvyyttä. Koiran touhujen seuraaminen on oppilaista mielekästä. Samalla se auttaa oppilasta tulkitsemaan koiran vaistonomaista käytöstä, jota oppilas pystyy soveltamaan myös ihmissuhteissa. (Sinkkonen 2013, 42.)

John Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian oppien mukaan ihmisten väliset tunneksiteet, jotka ovat muodostuneet kiintymyssuhteen kehityksessä, tulevat lapsen käytöksessä esille. Kiintymyssuhteet tulevat esille usein erotilanteissa ja vastoin käymisissä, joita myös koulussa tapahtuu esimerkiksi kaverisuhteissa. Kun lapsi kasvaa maailmassa, jossa hänen tunteisiinsa vastataan, kiintymyssuhde on turvallinen. Niin ihmiseen kuin myös koiraan syntyy kiintymyssuhde. Koiran läsnäolon, turvallisuuden tunteen ja arvostelemattoman olemuksen ansiosta oppilas saa elämäänsä ainakin yhden turvallisen kiintymyssuhdekokemuksen. (Sinkkonen 2013, 40–41.). Kiintymyssuhteen syntymistä koiran ja oppilaan välille ei voida kuitenkaan yleistää. Varhaislapsuudessa syntyneet kiintymyssuhteet perheessä ja päiväkodissa ovat perusta kouluikäisen lapsen kiintymyssuhteiden kehitykselle. Koiran kohtaaminen voi kuitenkin olla korjaava elementti rikkoutuneille kiintymyssuhteille. Koiran hoivaaminen ja silittäminen voi luoda korjaavan kokemuksen ja vahvistaa lapsen itsetuntoa sekä myönteistä ajattelua. Koiran läheisyys antaa lohdutusta ja edistää psyykkistä hyvinvointia. (Sinkkonen 2013, 42–43).

4.2 Koira-avusteinen toiminta kouluissa

Kun ajatellaan koiran ja koulun yhdistämistä, tulee helposti mieleen oppilaiden levottomuus ja keskittymisvaikeudet. Koiran voidaan ajatella häiritsevän opetusta ja harhauttavan oppilaiden keskittymisen muualle opetuksesta. Ikäheimo ja Järvi (2020, 92) ovat kuitenkin todistaneet, että oppilaat keskittyvät paremmin koiran läsnä ollessa. Vornanen-Mitrusen (n.d.) mukaan koiran kanssa toimineet oppilaat ovat sosiaalisempia, itsevarmempia ja empaattisempia kuin ne oppilaat, jotka eivät ole olleet koira-avusteisuuden piirissä (Suomen hoivakoirat n.d.). Koira-avusteisessa kasvatustyössä ideana onkin, että koira hyödynnetään luovalla tavalla kouluympäristössä. Koira-avusteinen toiminta vaikuttaa oppilaan toiminnallisuuteen, motivaatioon, oppimiseen, vuorovaikutukseen, sosiaaliseen taidokkuuteen ja ennen kaikkea edistää oppilaan itsetunnon rakentumista (Suomen hoivakoirat n.d.).

Eläinavusteinen työskentely (Animal Assisted Interventions, AAI) on yleistermi eläimen kanssa tehtävälle työlle. Termillä on eri alalajeja, joista yksi on koira-avusteisuus, josta voidaan kuulla puhuttavan myös koira-avusteisena toimintana, -työskentelynä, -terapiana ja -opetuksena.

Kouluissa eläinavusteisuudesta voidaan käyttää montaa eri termiä, jotka eivät ole kuitenkaan vielä vakiintuneet ihmisten puheeseen ja toimintaan. Eläinavusteinen opetustyö (Animal Assisted Pedagogy, AAP) on useimmiten kouluissa käytetty termi, sillä opettaja useimmiten yhdistää eläinavusteisuutta opetustyöhön. Eläinavusteinen toiminta (Animal Assisted Activity, AAA) taas luokitellaan vapaaehtoistoiminnaksi, joka ei kuitenkaan ole tavoitteellista, vaan perustuu satunnaisuuteen ja spontaaniin toimintaan. (Ikäheimo & Järvi 2020, 82–83.) Kouluympäristössä eläinavusteisella toiminnalla on kuitenkin näiden kahden termin yhdistelmä, sillä toiminta ei lähde koulun tarpeesta, vaan työntekijän omasta tahdosta, jolloin työ voidaan katsoa vapaaehtoistoiminnaksi. Eläinavusteisuutta voikin siis hyödyntää opetushenkilökunta sekä oppilashuollon työntekijät. Opetushallituksen (n.d.) laatimien ohjeistusten mukaan kouluissa tehtävä koira-avusteisuus tulee kuitenkin olla aina tavoitteellista ja suunniteltua, jolloin toiminta katsotaan pedagogiseksi. Opetushallitus (2021) on laatinut koira-avusteisen toiminnan ohjeis-

tukset oppilaitoksille, koska kiinnostus koira-avusteiseen työskentelyyn on kasvamassa. Koiria käytetään kouluissa erilaisiin tarkoituksiin koulun tarpeista riippuen. Kouluissa tehtävälle koira-avusteiselle työlle onkin järkevää käyttää yleisesti ammatillisen eläinavusteisen työn määritelmää, joka kattaa tavoitteellisuuden ja prosessinomaisen työskentelyn (Ikäheimo & Järvi 2020, 87).

Eettiset näkökulmat korostuvat koira-avusteisessa työskentelyssä, sillä toiminnan täytyy olla niin oppilaiden, kuin koiran kannalta ammatillista ja turvallista. Tämän vuoksi koiran tulee olla soveltuva alalle sekä koiran ohjaajan tulee olla perehtynyt koira-avusteisuuden tarkoitukseen. Opinnäytetyön yhteistyökumppani Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry järjestää koirille soveltavuuskokeita, ammattilaisille täydennyskoulutusta sekä kouluttaa työparia koira-avusteisen toiminnan saralla. Yhdistyksen toimien ansiosta koira-avusteisuudesta rakentuu tavoitteellinen ja ammatillinen toimintamuoto, joka on luotettavaa ja perusteltua.

5 SOSIAALIPEDAGOGINEN AJATTELU KOIRA-AVUSTEISEN TOIMINNAN TAUSTALLA

Sosiaalipedagogiikka on tieteenala, joka muodostuu yhteiskunta- ja kasvatustieteiden näkökulmista. Se rakentaa pohjaa sosiaalisen kasvun ja kasvatuksen lähtökohdille ja sen vuoksi soveltuu tarkasteluun kouluympäristössä. Kouluissa sosiaalipedagoginen ajattelu ja toiminta kohdistuu koko kouluyhteisön lisäksi erityisesti oppilaisiin, joilla on syrjäytymisen vaara esimerkiksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen puutteen, kiusaamisen tai koulumenestyksen takia. (Nivala & Ryyänen 2019, 13–22.)

Kouluissa tapahtuvan suunnitelmallisen kasvatuksen ja oppimisen lisäksi sosiaalipedagogisessa ajattelutavassa tarkastellaan myös spontaanisti tapahtuvaa kasvua ja oppimista, jota tapahtuu ihmisen arjessa. Sosiaalipedagogiikka perustuu vuorovaikutuksellisuuteen, yhteiseloön ja avoimuuteen ja sen yksi tärkeimmistä tavoitteista on pyrkiä parantamaan ihmisen elämänlaatua. Sosiaalipedagogisessa työskentelyssä ajatusmallit toteutetaan käytännön toiminnassa, jolloin toiminta voidaan luokitella sosiaalipedagogiseksi. (Nivala & Ryyänen 2019, 13–16.)

Sosiaalipedagogisessa koiratoiminnassa koiran ominaisuuksia hyödynnetään ihmisen itsetuntemuksen lisäämiseen, vuorovaikutustaitojen parantamiseen sekä yksilön toimijuuden vahvistamiseen. Sosiaalipedagogiikan tarkoituksena on pyrkiä vaikuttamaan ihmisten syrjäytymiseen ja sosiaalisiin ongelmiin lieventävin keinoin. Näihin pyritään vaikuttamaan luomalla ihmiselle subjektisuuden tunne, johon liittyy itsenäisyys, ongelmanratkaisukyky sekä tietoisuus itsensä kehittämisen mahdollisuuksista. (Nivala & Ryyänen 2019, 13–75). Koira-avusteisuus tukee näitä tavoitteita ja päämääriä, joita sosiaalipedagogiikassa tulee ilmi. Sosiaalipedagogisen toiminnan taustalla on ajatus ihmisen yksilöllisestä kasvusta ja sen tukemisesta yhteisössä (Nivala & Ryyänen 2019, 24), ja niillä on myös yhteistä positiivisten tunteiden roolien korostaminen. Työskentelyssä korostuu positiivisuuden merkitys niin tunteissa, toiminnassa ja ajattelussa (Nivala & Ryyänen 2019, 168). Näiden kautta ihmiselle rakentuu positiivinen minäkuva, joka on edellytyksenä ihmisen potentiaalin toteutumiselle. Koira-avusteisuus taas tukee

tätä sosiaalipedagogiikan tavoitetta herättämällä positiivisia tunteita oppilaissa ja edistämällä myönteistä ilmapiiriä (Suomen hoivakoirat n.d.).

Sosiaalipedagoginen työskentely ei kuitenkaan toteudu ilman työntekijän omaa tietämystä sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä sekä koira-avusteisen toiminnan taustoista. Koira-avusteisuus onkin sosiaalipedagogista silloin kuin työntekijä toteuttaa toimintaa sosiaalipedagogisessa viitekehyksessä.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin lähdin etsimään vastauksia kvalitatiivisin eli laadullisin menetelmin keräämällä aineistoa alakoulussa toimivilta työntekijöiltä, jotka hyödyntävät koira-avusteisuutta työssään. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on kyselyt ja haastattelut ja niiden kautta saadun aineiston kokonaisvaltaisen merkityksen tarkastelu. Aineistonkeruumenetelmänä käytin haastattelua, sillä koin aiheen käsittelyn tarvitsevan vuorovaikutuksellisen tilanteen. Haastattelu onkin joustava, luonnollinen ja voimakas aineistonkeruumenetelmä, sillä se pyrkii lisäämään ymmärrystä käsiteltävästä aiheesta. (Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2021.)

Aineistonkeruuseen käytin teemahaastattelua, koska se sopi tutkimuksiin, joissa halutaan tietoa vähemmän tunnetuista ilmiöistä. Koira-avusteisuus onkin melko uusia ilmiö ja sen vuoksi se teemahaastattelu tuokin aiheen käsittelyyn moninaisuutta. Teemahaastattelussa olennaista on se, että haastateltavat on valittu tarkoin perustein eikä sattumanvaraisesti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tämä sopii opinnäytetyöni tarkoituksiin, sillä haastatteluihin osallistuneille on ollut tietyt kriteerit. Nämä kriteerit olivat, että haastateltava toimii tai on toiminut ala-asteella joko opetus- tai oppilashuollollisissa tehtävissä ja hyödyntää tai on hyödyntänyt koira-avusteisuutta oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa.

Opinnäytetyön aineistonkeruuseen osallistui haastatteluiden kautta viisi koira-avusteista työtä tekevää työntekijää, jotka työskentelevät tai ovat työskennelleet alakoulussa. Työntekijät toimivat kouluilla joko opetus- tai oppilashuollollisissa työtehtävissä. Haastatteluihin osallistui kolme oppilashuoltopuolen työntekijää ja kaksi opetuspuolen työntekijää. Tässä opinnäytetyössä opetustehtäviin on luettu mukaan opettajat, erityisopettajat sekä koulunkäynninohjaajat, kun taas oppilashuollollisiin tehtäviin on katsottu mukaan koulukuraattorit ja -psykologit sekä koulun nuorisotyön ammattilaiset.

Valitsin teemahaastattelun menetelmäksi, koska se kulkee haastattelijan laatimien teemojen äärellä, antaen kuitenkin haastateltavalle vapauksia vastata omasta näkökulmastaan aiheisiin. Valmiit teemat auttavat tämän opinnäytetyön luotettavuudessa, sillä valmiiksi laadittujen teemojen kautta varmistetaan se, että haastattelija sekä haastateltava pysyvät aiheen vaatimissa rajoissa ja tarkastelevat aihetta tähän opinnäytetyöhön tarkoitettulla tavalla (kuvio 1). Teemahaastattelu vaatii haastattelijalta perehtymistä aiheeseen ja vahvaa tiedostamista teemoittelun tarkoituksesta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

KUVIO 1. Teemahaastattelun teemat

6.2 Aineiston analysointi

Haastatteluiden kautta keräämääni aineistoa lähdin analysoimaan laadullisen sisällönanalyysin kautta, sillä se soveltuu keräämäni aineiston tarkasteluun. Laadullinen analyysi antaa vapauksia analyysin toteutukselle eri menetelmien kautta, pysyen silti laadullisen analyysin raameissa. Tälle analyysimenetelmälle ominaista onkin tutkittavan aiheen esiintymisympäristö, taustat, tarkoitus ja merkitys. (Laadullinen analyysi 2021.)

Lähdin analysoimaan keräämääni aineistoa teemoittain, joka on yksi laadullinen sisällönanalyysin muoto. Se on myös yleisimmin käytetty analysointimenetelmä teemahaastatteluiden analysoimiseen. Analyysivaiheen teemat eivät kuitenkaan ole samat kuin haastatteluvaiheessa, vaan ne rakentuvat haastatteluiden pohjalta tarkoituksenmukaisiksi kokonaisuuksiksi. Haastattelun runkona olevat teemat ovat aineistoteemoittelun pohjana ja tulevat esille teoriaosuudessa sekä analyysivaiheessa. (Juhila n.d.) Rakennan teemat vastaamaan myös mahdollisimman tarkasti tutkimuskysymyksiin.

Jotta pystyn teemat rakentamaan luotettavasti, litteroin haastattelut. Litteroinnilla tarkoitetaan nauhoitetun puheen puhtaaksi kirjoittamista. Puhtaaksikirjoittaessa käytän peruslitterointia, koska keskityn haastateltavan kertomaan asiasisältöön, enkä niinkään esimerkiksi tunnetiloihin tai täytesanoihin, joita litterointivaiheessa voidaan myös käsitellä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tuloksia esitellessä hyödynnän katkelmia aineistosta eli sitaatteja, ja tuon niillä esille haastateltavien ääntä. Sitaateissa ei kuitenkaan ole tekstiviitteitä eikä lähdetiedoista löydy viittauksia, koska haastattelut analysoin anonymisti. Aineiston analyysiin sisällyttämistäni sitaateista löytyy kuitenkin tieto, onko puhuja opetus- vai oppilashuoltopuolen työntekijä.

7 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

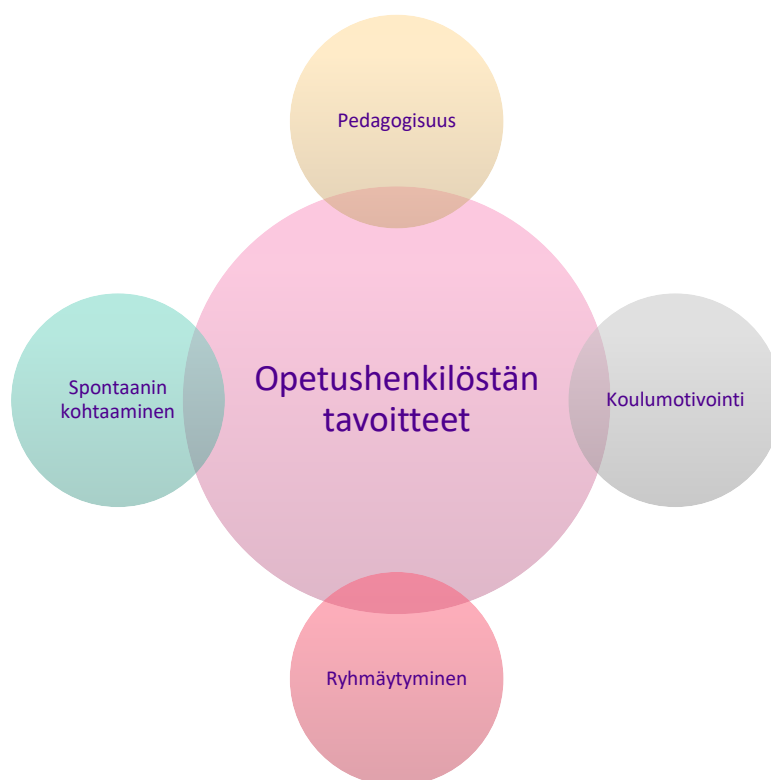
7.1 Koira-avusteisen toiminnan tavoitteet ja sen mahdollisuudet alakoulussa

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 32) mainitaan, että monialaisten oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on tarjota oppilaille heidän maailmaansa avartavia kokemuksia. Keräämäni aineiston perusteella koira-avusteisuus tuo mukanaan uudenlaista elämyksiä kouluympäristöön ja luovuu-
dellaan luo erilaisia vuorovaikutustilanteita eri ihmisten välille.

Koulussa koira-avusteisuudella on aina jokin tavoite, joka syntyy ryhmän tai luokan tarpeesta ja koira-avusteisuutta käyttävän työntekijän toimenkuvasta. Opetus- ja oppilashuollon henkilöstön tavoitteet eroavat osaksi toisistaan, koska työtehtävät ovat erilaisia.

Opetushenkilöstö mainitsi haastatteluissa koira-avusteisen toiminnan tavoitteeksi pedagogisuuden eli tavoitteet liittyvät lapsen oppimiseen ja kasvamiseen koira-avusteisuuden tukemana. Opetuspuolen henkilöstö hyödyntää koira-
pedagogisessa mielessä niin yksilö- kuin yhteisötasolla. Koira-avusteiset tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisen tavoitteet liittyvät enemmän oppiaineiden lomassa tapahtuvaan työskentelyyn, koska opetustyöllä on opetusvastuu ja pedagoginen tavoite. Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat linkittyneet moniin oppiaineisiin ja siksi opetuspuolen henkilöstö hyödyntää oppiaineiden ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen yhdistämistä. Opetushenkilöstö mainitsi tavoitteiksi myös koulumotivaation lisäämisen, ryhmäytymisen ja spontaanin kohtaamisen (kuvio 2).

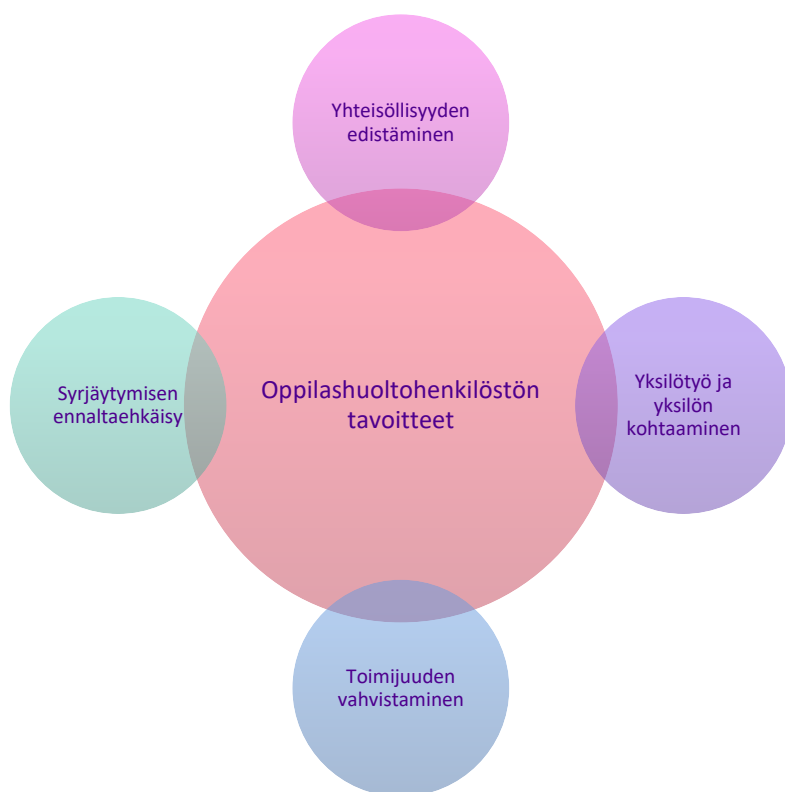
Luokkatilassa koira luo läsnäolollaan positiivisuutta ja poistaa negatiivista ilmapölyä, jotka edesauttavat oppilaiden oppimista ja keskittymistä. Oppilas saa koira-avusteisuuden myötä onnistumisen kokemuksia, esimerkiksi vuorovaikutuksellisisissa tilanteissa, joka lisää motivaatiota. Koiran läsnäolosta syntyvän vuorovaikutuksellisuuden ansiosta oppilaiden tunnesäätely kehittyy ja oppiminen helpottuu.

KUVIO 2. Opetushenkilöstön koira-avusteiset tavoitteet tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa.

Oppilashuollon henkilöstön tavoitteet koira-avusteisuuden kautta liittyivät yhteisöllisyyden edistämiseen, yksilön kohtaamiseen, toimijuuden vahvistamiseen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn (kuviot 3). He toimivat oppilaiden tukena monissa eri tilanteissa ja näkevät oppilaita enemmän myös luokkatilan ulkopuolella. Tämän vuoksi oppilashuollon henkilöstö näki erityisen tärkeänä nämä tavoitteet, sillä niiden kohdentaminen ja toimintaympäristö voi liittyä juuri luokan ulkopuolella tapahtuviin asioihin esimerkiksi kaveriporukan keskelle. Tavoitteissa ilmenee hyvin vahvasti sosiaalipedagoginen ajattelu, mutta aineistosta ilmeni, ettei oppilashuollon henkilöstö kuitenkaan luokitellut omaa koiratoimintaansa sosiaalipedagogiseksi, vaikka toiminta vastaakin sen tavoitteita ja tarkoitusta. Tähän liittyi se, että haastateltavat olivat käyneet koirat kuntoutus- ja kasvatustyössä ry:n koulutuksen, johon ei liity suoranaista sosiaalipedagogista näkökulmaa. Tähän toimintaan kouluttaudutaan toisen yhdistyksen kautta ja tällöin koiran käyttöä voidaan kutsua sosiaalipedagogiseksi koiratoiminnaksi. Opetuspuolen haastateltava mainitsi, että sosiaalipedagogiseen ajatteluun liittyvä syrjäytymisen ennaltaehkäisy ja yhteisöllisyys ovat kuitenkin opetuspuolellakin toiminnan tavoitteita, sillä monet

asiat linkittyvät toisiinsa. Sosiaalipedagogiikka siis näkyy koiratoiminnan taustalla, vaikka ei olekaan toiminnan päämääränä.

KUVIO 3. Oppilashuoltohenkilöstön koira-avusteiset tavoitteet tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa.

Opetus- ja oppilashuoltohenkilöstön tavoitteista voidaan löytää kuitenkin yhteneväisyyksiä. Yhteisöllisyyteen liittyy vahvasti ryhmäytymisen tavoite ja näiden yhdistämisen kautta myös syrjäytymisen ennaltaehkäisy. Yksilön kohtaamiseen voidaan linkittää yksilön spontaani kohtaaminen ja koiran tuoman ilon ja hauskuuden vastaanottaminen. Nämä tavoitteet yhdessä vahvistavat oppilaan toimijuutta, johon liittyy itsetunnon ja rohkeuden kehitys.

Koira-avusteisuuden tavoitteiden kautta voidaan löytää uusia mahdollisuuksia tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemiseen. Mahdollisuudet rakentuvat tavoitteiden ja työntekijän työnkuvan pohjalta. Opetushenkilöstön koira-avusteisen työn mahdollisuudet perustuvat enemmän varsinaisen opetuksen ja oppimistilantei-

den kautta tapahtuvaan oppilaan kasvuun ja kehitykseen. Oppilashuollon työntekijöiden työnkuva taas mahdollistaa sekä yksilöllisen, että yhteisöllisen koira-avusteisen työskentelyn, jolloin toiminta voi perustua sekä yksilötapaamisiin sekä yhteisöllisyyden edistämiseen.

Yleisesti koira-avusteisuuden mahdollisuudet kouluympäristössä ovat aikuisen ja oppilaan välisen suhteen vahvistaminen, yhteisöllisyyden lisääminen, koulumotivaation lisääminen, empatiataitojen tukeminen ja tunnetaitojen harjoittelu koiran kanssa (kuvio 4).

Oppilashuollon työntekijä A: *Toivon ja uskon, että se mitä me teemme koiran kanssa niin kantaa tulevaisuudessakin näitä lapsia.*

KUVIO 4. Koira-avusteisuuden mahdollisuudet kouluympäristössä.

7.2 Oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehitys kouluympäristössä koira-avusteisuuden myötä

Aineistosta tuli esille, että alakoulun koira-avusteinen työskentely nähdään tärkeänä osana tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua, koska lapsuudessa kasvun ja kehityksen kannalta on merkittävää, että harjoittelemme jo varhain tunteiden ja mielentilan säätelyä ja hallintaa. Lapset harjoittelevat monia taitoja koulussa ja nykyään niihin liittyy myös tunne- ja vuorovaikutustaidot. Yhtä lailla lapset harjoittelevat näitä taitoja ja voivat niissä kehittyä kuin esimerkiksi matematiikassa. Tunne- ja vuorovaikutustaitoja voidaan harjoitella koira-avusteisuuden kautta niin suunnitelluissa kuin spontaaneissa tilanteissa. Spontaanit tilanteet korostuivat aineistossa, koska niiden merkitystä arvostettiin enemmän. Koira pystyy spontaaneissa tilanteissa toiminaan enemmän aidon läsnäolon kautta ja huomiomaan oppilaita yksilöllisesti. Koira myös luo oppilaisiin enemmän spontaanuutta, iloa ja hyväntuulisuutta, joka tarttuu myös ympärillä oleviin.

Oppilashuollon työntekijä A: Koira toimii hyvin lapsen tasoisesti...esimerkiksi Down-lapset, joilla ei välttämättä ole sitä kielitaitoa niin ne menevät sillä omalla kielellään sanomaan sille koiralle jotain ja se koira tekee sen mitä sen on tarkoituskin tehdä. Koira ymmärtää myös erilaista kieltä eikä pelkästään sitä käskemistä.

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että koiran läsnä ollessa oppilaat pystyvät puhumaan enemmän vaikeista asioista ja tunteista. Yhdessä ohjaajan kanssa koira tukee oppilaita emotionaalisesti ja kehittäen yhteistä vuorovaikutusta. Tunteiden käsittelyä voidaan harjoitella koiran kautta esimerkiksi siten, että pohditaan miltä koirasta voisi tuntua jokin asia, esimerkiksi kova meteli tai lyöminen. Koiran läsnäolon koettiin madaltavan kynnystä keskustelulle ja kasvattavan aikuisen ja lapsen välistä luottamusta lapsen silmissä. Luottamus on tärkeää turvallisuuden tunteen kannalta, joka mahdollistaa lapsen avoimuuden ja uusien asioiden vastaanottamisen.

Oppilashuollon työntekijä B: Oppilaissa näkee sen muutoksen, kuinka heidän on niin helppo asettua siihen koiran asemaan, vaikka just, että ei saa huutaa, koska koirasta se tuntuu ikävältä.

Oppilashuollon työntekijä B: *Joidenkin oppilaiden on helpompi asettua enemmän koiran asemaan kuin ihmisen.*

Koiran tunteiden huomioiminen auttaa oppilaita empatiataitojen harjoittelemisessa. Omien tunteiden säätelyä harjoitellaan koiran kanssa esimerkiksi siten, että lapselle ilmaistaan, ettei koiran läsnä ollessa voi heitellä tavaroita suuttuessaan. Oppilas harjoittelee näin hallitsemaan omia tunteiden purkauksiaan, koska tuntee empatian tunteita koiraa kohtaan. Samalla koiran läsnäolo herättää oppilaissa tunteita ja joillekin oppilaille myös tunteiden ilmaisu on helpompaa. Yksi haastateltavista toi esille, että varsinkin murrosikää lähestyvistä pojista löytyy täysin uusia puolia, kun he kohtaavat koiran koulussa.

Oppilashuollon työntekijä B: *On kulttuurillisesti paljon sallitumpaa varsinkin teini-ikää lähestyvistä pojista osoittaa niitä lempeitä puolia itsestä sen koiran kanssa. ”Koviksen kuori” putoaa, kun on sen koiran kanssa tekemissä, eikä kukaan naureskele, että miten sä nyt toleen oot.*

7.3 Koira-avusteisuuden merkitys kouluympäristössä

7.3.1 Yksilötasolla

Eläimen läsnäolo yhdistää ja luo helposti lähestyttävää tunnetta ympäristöön. Koiran kanssa tai koiran läsnä ollessa vuorovaikutustaitojen harjoittelu on helpompaa, sillä koira poistaa läsnäolollaan jännittyneisyyttä. Lähtökohtaisesti eläimeen on helpompi luoda kontaktia, kuin toiseen ihmiseen, mikä mahdollistaa vuorovaikutuksen syntymisen koiran kautta.

Opetuspuolen työntekijä A: *Lapsi kertoo omista tunteistaan heti koiran läsnä ollessa, mutta ei hän tulisi niitä asioita pelkästään minulle juttelemaan, jos olen ilman koiraa.*

Oppilashuollon työntekijä C: *Jo pelkkä se läsnäolo ja kosketus [koiran] niin saa aikaan niitä myönteisiä vaikutuksia [oppilaissa].*

Koiran tapaaminen voi olla jonkun oppilaat päivän kohokohta ja odotetuin asia. Oppilashuollon näkökulmasta koiran läsnäolo luo matalampaa kynnystä tapaa-
miselle ja keskustelulle.

Oppilashuollon työntekijä C: *[koira] Auttaa sitten myöskin keskustelemaan, että jos jonkun onkin vaikeaa puhua niistä omista asioistaan, niin voi aluksi puhua siitä koirasta ja mitä sille kuuluu... ja jotenkin sitä kautta lähtee puhumaan niistä omista asioista.*

Koira-avusteisuus luo mahdollisuuden harjoitella koiran kanssa olemista ja esimerkiksi koirapelosta pois pääsemistä. Oppilashuoltopuolen haastateltava toi esille, että toive voi lähteä myös perheestä, jossa lapsi on koirapelkoinen. Koulussa koiran kanssa koirapelosta pois harjoitteleva on turvallista ja tavoitteellista.

Koira voi herättää oppilaissa myös täysin uusia puolia. Aremmatkin oppilaat voivat päästä vuorovaikutuksellisesti rikkaisiin tilanteisiin koiran avustuksella, joka vahvistaa myös osallisuuttaan. Näiden tilanteiden ansiosta kehittyvät myös oppilaiden itsetuntoa.

7.3.2 Yhteisötasolla

Yhteisöllisyyden näkökulmasta koira-avusteisuus koettiin merkittäväksi, koska koira yhdistää niin luokan sisällä olevia oppilaita, kuin myös eri luokkien välisiä suhteita. Koira luo jo pelkästään läsnäolollaan yhteisöllisyyttä.

Opetuspuolen työntekijä A: *Koira koulussa saa nekin oppilaat osallistumaan ja kokoontumaan yhteen, joilla ei muuten olisi mitään yhteistä.*

Opetushenkilöstö toi esille, että koiran läsnäolo luokassa vähentää oppilaiden levottomuutta, sillä luokka yhdessä haluaa koiralle mukavan ympäristön. Koira muuttaa luokan ryhmädynamiikkaa ja saa oppilaat toimimaan yhdessä vuorovaikutuksessa ja tekemään ratkaisuja yhteisen päämäärän puolesta. Ryhmätilanteissa koiran läsnäolo edellyttää yhteisen sääntöjen laatimista ja noudattamista, joka kehittää oppilaiden ongelmanratkaisukykyä ja yhteistyötaitoja. Koiratoiminnassa selkeillä säännöillä on paikkansa ja oppilaat oppivat näitä myös noudattamaan ja sen vuoksi koiran läsnä ollessa oppilailta vaaditaan itsehillintää ja omien tunteiden säätelyä. Ryhmässä tunne- ja vuorovaikutustaitoja opetellaan käytännön kautta kokemalla, tekemällä ja tuntemalla.

Opetuspuolen sekä oppilashuoltopuolen haastateltava toi ilmi, että koira on hyödynnetty yhteisen projektin kohteena. Koira oli työskentelevän ryhmän yhteinen tavoite, jonka avulla oppilasryhmä pääsi harjoittelemaan ryhmätyöskentelytaitoja. Yhteinen päämäärä lisäsi myös ryhmän yhteisöllisyyttä ja saivat heidät toimimaan yhdessä.

Oppilashuollon työntekijä A: *Se [yhteinen tekeminen koiran kanssa] lisäsi luokan yhtenäisyyttä, kun kaikki oli mukana siinä, koko luokka.*

Opetuspuolen työntekijä A: *Ilman koira, en olisi saanut pidettyä ryhmää koossa.*

Aineistosta ilmeni, että koiran läsnäolo herättää syrjäytyneissäkin oppilaissa mielenkiintoa ja saa heidät helpommin osallistumaan yhteiseen toimintaan. Usein koirat aistivat herkästi jännittyneisyyttä ja pelkoa ihmisissä. Tämän vuoksi koira saattaa jopa hakeutua herkemmin syrjäytyneiden oppilaiden luokse.

Opetuspuolen työntekijä B: *Oppilaat kerääntyivät erään oppilaan luokse, kun huomasivat koiran leikkivän tämän tytön kanssa. Tää tyttö oli ollu aina välituntisin yksin enkä mä ollu saanu häneen mitään kontaktia ilman koira. Oli siistiä huomata, kuinka muut oppilaat alko jutteleen sitte tälle tytölle.*

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tarkoitus oli selvittää koira-avusteisen toiminnan hyötyjä oppilaan tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa. Opinnäytetyöni teorian tieto ja keräämäni aineisto osoittavat koira-avusteisen työskentelyn olevan hyvin monipuolista ja vaikuttavat edistävästi oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitoihin kokonaisuudessaan. Koira on koulussa tietystä syystä ja sen tehtävä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä.

Lapsen tunne-elämän kehityksen kannalta kiintymyssuhteet ovat isossa osassa lapsen vuorovaikutusosaamista. Ympäristön muutosten johdosta lapsi rakentaa käsitystä kiintymyksen kohteistaan sekä opettelee käsittelemään niitä. (Hari ym. 2015 83–84.) Ihmissuhteiden ylläpitämisen kannalta eläimen asema on merkittävä. Koira luo läsnäolollaan turvaa ja auttaa korjaamaan epäonnistuneiden ihmissuhteiden luomaa epävarmuutta. (Laukkanen 2013, 22.) Koiran läsnäolo koulussa luo helposti lähestyttävän ilmapiirin, mikä parantaa yhteistä vuorovaikutusta ja luo yhteisöllisyyttä. Eläimen läsnäolo kiihdyttää ihmisissä mielihyvähormoni oksitosiinin tuotantoa, joka auttaa ihmistä sosiaalisissa tilanteissa ja mahdollistaa paremman vuorovaikutuksellisen ymmärryksen ja toisen tulkitsemisen. Tämä auttaa rakentamaan ihmissuhteista turvallisempia ja luotettavampia. (Laukkanen 2013, 28.) Teoriatiedon ja keräämäni aineiston pohjalta voidaan tehdä johtopäätös, että koira lisää vuorovaikutuksellisuutta kouluympäristössä sekä oppilaiden keskuudessa, että oppilaan ja aikuisen välillä. Koiran läsnäolo tukee myös oppilaan itsenäistä vuorovaikutusta eli koira rohkaisee oppilaita spontaaniin kohtaamiseen ja keskusteluun.

Vuorovaikutuksen lisäksi koira edistää koulussa yhteisöllisyyttä, joka ilmenee niin suurissa kuin pienissä määrin. Koiran läsnäolo koulussa edistää yhteisöllisyyttä, koska koira on kaikkia yhdistävä tekijä. Koira ei valikoi tai arvostele, vaan kohtaa jokaisen omana itsenään. Koiran läsnäolo ennaltaehkäisee syrjäytymistä ja voi saada aremmatkin ja sulkeutuneemmatkin oppilaatkin yhteiseen tekemiseen mukaan. Sosiaalipedagogisen toiminnan tavoitteita onkin vuorovaikutuksellisuuden ja yhteiselon edistäminen, jotka ilmenevät koiran läsnäolon myötä. Tämän vuoksi

koira-avusteinen toiminta vastaakin sosiaalipedagogiseen ajatteluun lisäten oppilaiden osallisuutta, toimijuutta ja yhteisöllisyyttä. Koira lisää luokan keskinäistä yhteisöllisyyttä lievittäen jännittyneisyyttä ja negatiivista ilmapiiriä.

Lapsi oppii koiran kautta tulkitsemaan ja käsittelemään tunteita. Ryhmätilanteessa koira herättää tunteita ja saa oppilaat ilmaisemaan omia tunteitaan vapautuneemmin. Oppilas oppii tulkitsemaan koiran elekieltä ja vertailemaan sitä ihmisen toimintaan. Esimerkiksi, jos koira ei halua lähestyä oppilasta tai vetäytyy oppilaan luota, voidaan yhdessä pohtia sitä, mikä aiheuttaa koirassa tämän reaktion. Näin oppilas oppii myös tarkastelemaan omaa käyttäytymistään ja mukautamaan sen tilanteeseen sopivaksi. (Ahonen 2013, 192–193.) Oppilaan tunnetaitoihin kuuluu empatiataidot, joiden harjoitteluun koira-avusteisuudesta on erityistä hyötyä. Aluksi lapsi saattaa osoittaa empatiantunteita koiraa kohtaan, mutta sen kautta lapsi oppii empatiataitoja myös toisia ihmisiä kohtaan.

Koira lisää myös oppilaiden koulumotivaatiota, koska koira tuo koulupäivään mielekkyyttä ja positiivisuutta. Oppilaat voivat saada onnistumisen kokemuksia koulupäivän aikana koiran kautta, joka taas edistää oppilaiden motivaatiota ja itseluottamuksen kehittymistä.

9 POHDINTA

9.1 Eettisyys

Tutkimusprosessin eri vaiheissa on otettu huomioon eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyviä toimia ja tekijöitä. Opinnäytetyötä varten laadin opinnäytetyösopimuksen ennen varsinaisen aineiston keräämisen aloittamista ja näin varmistin työn tarkoituksenmukaisuuden.

Opinnäytetyösopimuksen solmimisen jälkeen lähdin tavoittelemaan haastateltavia, joilta kysyttiin suostumus hyödyntää heidän vastauksiaan tässä opinnäytetyössä ja lupa nauhoittaa haastattelu. Perustelut haastatteluiden nauhoitukselle olivat, että haastattelijana pystyisin keskittymään vuorovaikutuksellisuuteen enkä vastausten kirjaamiseen. Haastatteluihin osallistuneiden ammattilaisten henkilöllisyys ei tule aineistosta esille, eikä sitä pysty päättelemään. Haastateltavien henkilöllisyys ei tule ilmi, koska se ei ole tulosten tarkastelun kannalta olennaista. Vaikka aineistossa säilyy anonymiteetti, oli olennaista kuitenkin se, missä työtehtävissä ammattilaiset työskentelivät kouluilla. Tässä opinnäytetyössä tulikin ilmi se, toimivatko haastateltavat opetus- vai oppilashuollollisissa tehtävissä. Tämä saatettiin myös haastateltavien tietoon ennen haastatteluiden alkamista. Ennen haastattelun alkamista, kävin haastateltavan kanssa vielä kertaalleen läpi opinnäytetyöni tavoitteet ja tarkoituksen ja kerroin, mihin haastateltavan antamaa tietoa hyödynnetään.

Teemahaastattelu aineistonhankintakeinoja vaati minulta aiheeseen perehtymistä, jotta pystyin laatimaan tarkoituksenmukaiset teemat haastattelulle (liite 1). Aiheeseen etukäteen perehtyminen paransi haastattelun laatua ja vuorovaikutuksellisuutta, koska pystyin paremmin keskustelemaan ja esittämään tarkentavia kysymyksiä.

9.2 Luotettavuus

Opinnäytetyön aineiston luotettavuus perustuu ammattilaisten vankkaan teorian tietoon sekä heidän käytännönkokemukseensa. Valitsin opinnäytetyöhön haastateltavat tarkoin perustein, jotta heiltä saatu tieto olisi mahdollisimman tarkkaan suunnattu alakouluikäisten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemiseen. Opinnäytetyön luotettavuutta lisää se, että haastateltavat kertoivat koira-avusteisuudesta omasta näkökulmastaan, eikä vastauksia voitu johdatella.

Aineiston analyysivaiheessa huomasin kuitenkin, että yksi haastatteluni teemoista ei vastannut tutkimuskysymyksiin. Teeman kautta saamani tieto oli kuitenkin merkittävää tietoa yleisen koira-avusteisen toiminnan kannalta, mutta meni oman opinnäytetyöni aiheen vierestä. Sen vuoksi jätin eettisyysteeman kokonaan pois analyysissa.

Opinnäytetyön teoriatietoon päätin hyödyntää mahdollisimman uusia aineistoja, jotta teoriatieto olisi mahdollisimman tuoreella pohjalla. Pyrin myös valitsemaan teoriapohjan käsitteet vastaamaan aihetta mahdollisimman tarkasti. Jälkeenpäin aloin pohtimaan sosiaalipedagogisen ajattelun tarkoituksellisuutta ja tarpeellisuutta tässä opinnäytetyössä. Sosiaalipedagoginen ajattelu ja toiminta ovat koira-avusteisuuden taustalla, mutta sen huomaavat vain ne ihmiset, jotka ovat sosiaalipedagogiikan tavoitteisiin ja tarkoituksiin perehtyneet. Aineistosta ilmeni, ettei haastateltavat kokeneet toimintaansa sosiaalipedagogiseksi koiratoiminnaksi, mutta vahvistivat niiden tavoitteiden yhteneväisyyden. Oma koira-avusteista työtään voi kutsua sosiaalipedagogiseksi vasta sitten, kun omaa sosiaalipedagogisen ajattelun ja toteuttaa toimintaa sen tavoitteiden mukaisesti. Opinnäytetyön luotettavuutta sosiaalipedagogisen näkökulman kautta olisi voinut parantaa siten, että aineistoa olisi kerätty sosiaalipedagogisen koiratoiminnan ammattilaisilta. Tällöin sosiaalipedagogiikka olisi ollut opinnäytetyön teoriapohjan keskiössä ja siten myös merkityksellisempi osa tätä opinnäytetyötä.

Tutkimuksen luotettavuutta ja näkökulmaa olisi mahdollisesti voinut parantaa oppilaiden omien näkökulmien esille tuomisen kautta. Tämä kuitenkin olisi laajentanut opinnäytetyötä liian laajaksi, joka ei ole tarkoituksenmukaista. Oppilaiden näkökulmien tutkiminen voisi olla perusteltua jatkoa tälle opinnäytetyölle.

Luottavuutta parantaa kuitenkin se, että aineistonkeruun tavoitteet ja tarkoitus olivat johdonmukaisia. Tähän liittyi koko opinnäytetyöprosessin eri vaiheet ja valinnat. Mielestäni on tärkeää, että kuka tahansa joka opinnäytetyötäni lukee, voi tulla samoihin johtopäätöksiin, vaikka tarkastelisi aihetta eri näkökulmasta tai lukijalla ei olisi yhtään tietoa tai kokemusta koira-avusteisuudesta. Tämä kertoo opinnäytetyöni ja aineistoni luotettavuudesta ja vakuuttavuudesta, eikä se jätä mitään arvailun varaan.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2013. Koirat kasvun ja kehityksen tukena koulussa. Teoksessa Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. 1. painos. Toim. Ikäheimo, K. 184–194. Helsinki: Solution Models House.

Elias, M., Zins, J., Weissberg, R., Frey, K., Greenberg, M. & Haynes, N. 1997. Promoting social and emotional learning: Guidelines for educators. Virginia: Association for Supervision & Curriculum Development.

Halkio, B. 2019. Koulukoiria on jo parisataa. Koiramme 12/2019, 16–22.

Hari, R., Järvinen, J., Lehtonen, J., Lonka, K., Peräkylä, A., Pääsiäinen, I., Salenius, S., Sams, M. & Ylikoski, P. 2015. Ihmisen mieli. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Ikäheimo, K. & Järvi, T. 2020. Koira koulutyössä. Toimintaa ja teoriaa eläinavusteisuudesta. Helsinki: Books on Demand.

Isokorpi, T. 2004. Tunneoppia parempaan vuorovaikutukseen. Juva: Bookwell Oy.

Jerome, K. Jerome. 2016. The Idle Thoughts of an Idle Fellow.

Joronen, K. & Koski, A. 2010. Tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen kouluyhteisössä. Tampere: Tampereen yliopistopainos Oy.

Juhila, K. n.d. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Luettu 11.10.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Keltikangas-Järvinen, L. 2011. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Kokkonen, M. 2017. Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet. 3. painos. Juva: Bookwell Digital.

Laadullinen analyysi. 2021. Koppa: Jyväskylän yliopisto. Päivitetty 28.10.2021. Luettu 31.10.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/laadullinen-analyysi>

Laukkanen, S. 2013. Eläinten läheisyys tunne-elämämme säätelykeinona. Teoksessa: Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. 1. painos. Toim. Ikäheimo, K. 22–35. Helsinki: Solution Models House.

Manner, M. 2020. Karvainen ja herttainen, mutta luokassa koira on työkalu. OAJ. Julkaistu 13.8.2020. Luettu 19.8.2021. <https://www.opettaja.fi/tyossa/karvainen-ja-herttainen-mutta-luokassa-koira-on-tyokalu/>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2019. Lapsen kasvu ja kehitys. Julkaistu 13.9.2019. Luettu 26.7.2021. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/>

Mun elämä - Ohjausmateriaalia erityisopetukseen. n.d. Luettu 13.9.2021. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/mun-elama-ohjausmateriaalia-erityisopetukseen-opettajan-opas/tunnetaidot>

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. 1. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 4.painos. Helsinki 2016: Next Print Oy. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Pekrun, R. & Schutz P. 2007. Emotion in education. Educational psychology series. Academic Press is an imprint of Elsevier.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 4.10.2021. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Sinkkonen, J. 2013. Lapsen yksilökehitys ja suhde eläimiin. Teoksessa Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. 1. painos. Toim. Ikäheimo, K. 37–43. Helsinki: Solution Models House.

Suomen hoivakoirat. n.d. Sosiaalipedagoginen koiratoiminta. Luettu 11.9.2021. <https://www.sospedkoira.fi/>

Tietoarkisto. 2021. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Luettu 20.8.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/>

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetussuunnitelma vuosiluokille 1–9. n.d. Luettu 15.9.2021. <https://docplayer.fi/29596448-Ylojarven-kaupunki-tunne-ja-vuorovaikutustaitojen-opetussuunnitelma-vuosiluokille-1-9.html>

Tunteesta tunteeseen – ihmismielen tarina kuvin ja sanoin. n.d. Opetushallitus. Luettu 15.9.2021. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/3-tunnetaitoja-oppii-harjoittelemalla>

Törmälehto, E. 2013. Eläimen vaikutus lapsiryhmien toimintaan ja kehitykseen. Teoksessa Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. 1. painos. 44–47. Helsinki: Solution Models House.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Koira-avusteinen työskentely

- Miten olet päätynt työskenlelemään koira-avusteisuuden parissa?
- Missä tilanteissa olet koira-avusteisuutta hyödyntänyt?
- Minkälaisia hyötyjä olet huomannut koira-avusteisessa työskentelyssä?
- Mitkä ovat oman koira-avusteisen toimintasi tavoitteet?

Tunne- ja vuorovaikutustaidot

- Miten tunne- ja vuorovaikutustaidot näyttäytyvät koulussa?
- Minkälaisia haasteita koet oppilailla tunne- ja vuorovaikutustaidoissa?
- Miten olet hyödyntänyt koira oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa?
- Mihin tunne- ja vuorovaikutustaitojen osa-alueen tukemiseen koet koira-avusteisuuden erityisen toimivaksi?
- Miksi koira soveltuu oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemiseen?

Koiran merkitys koulussa yksilötasolla

- Minkälaiset oppilaat mielestäsi hyötyvät eniten koira-avusteisuudesta?
- Minkälaisia haasteita oppilailla on, joihin koira-avusteisuus on näyttäytynyt toimivaksi menetelmäksi?
- Minkälaista oppilastyötä teet koiran kanssa?
- Miten koet sosiaalipedagogisen näkökulman koira-avusteisessa työssäsi?

Koiran merkitys koulussa yhteisötasolla

- Miten koet koiran vaikuttavat kouluyhteisöön?
- Millä tavalla koira vaikuttaa yhteisöllisyyteen?
- Minkälaista yhteistyötä teet koiran kanssa?

Koira-avusteisen toiminnan eettisyys

- Millaisia ennakkosenteita, epävarmuutta tms. koira-avusteisuus on aiheuttanut? Esimerkiksi oppilaissa, kollegoissa tai huoltajissa?
- Millä tavalla olet vaikuttanut koira-avusteisuuden käyttämiseen koulussa? Keneltä olet saanut tukea ja kannustusta?
- Miten koira-avusteisuuden eettisyys toteutuu?
- Minkälaisia ohjeistuksia koira-avusteiseen työskentelyyn on?